

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. j. De antepædicamentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

SECTIO V.

De Proprio, & Accidente.

Hæc sunt vltima duo prædicabilia, quorum solas definitiones interest scire.

Dico primò, proprium quarto modo, rectè definiti, *Quod de pluribus prædicatur in quale necessario*, seu quod emanat ab essentia subiecti, de qua prædicatur ad conuertentiam.

Primò dixi, *proprium quarto modo*; quia docet hic Porphyrius, posse quatuor modis sumi proprium. Primò, pro eo quod speciei alicui soli conuenit, sed non omnibus eius indiuiduis; id est soli, non tamen omni, nec semper; vt esse Grammaticum, esse Medicum. Secundò, pro eo quod omni conuenit, sed non soli, vt esse bipedem. Tertiò, quod omni, & soli conuenit, sed non semper, vt *caneſcere in senectute*, inquit Porphyrius. Quartò, quod omni, & soli, & semper conuenit, vt esse discursiuum, esse admiratiuum. Hoc autem est proprium, quod hic definitur.

Secundò dixi, *quod prædicatur de pluribus*; vbi nomine *plurium* intelligenda non sunt inferiora, v.g. inferiora risibilis sunt hoc, & hoc risibile; sed intelligi debent subiecta à quibus abstrahi potest, v.g. *Petrus est risibilis, Paulus est risibilis*. Certum verò est, quod proprium prout abstrahitur ab inferioribus, species est; non autem quartum prædicabile; quia risibile est species respectu huius ac illius risibilis, æquè ac homo est species respectu illius, & illius hominis. Sed in ordine ad subiecta specialem habet modum prædicandi, qui non conuenit nisi quarto prædicabili.

Tertiò dixi, proprium prædicari *necessariò*; quia scilicet fluit ab essentia, id est, posita essentia, necessariò ponitur proprium, aded vt essentia causa eius sit efficiens, & subiectiua, in quo differt ab accidente communi, quod non fluit ab essentia; eam enim respicit vt subiectum, non vt causam; reique conuenit ratione solius existentia. Proprium verò conuenit solum ratione essentia, ac proinde

Quartò addebam, illud dici, *ad conuertentiam de essentia*; ita scilicet, vt de quocunque verum est dicere, quod habeat talem essentiam, verum etiam est, quod habeat talem proprietatem; & contrà de quocunque verum est dicere, quod habeat talem proprietatem, verum etiam est dicere, quod habeat talem essentiam: quodcunque v.g. risibile est homo, & contrà. Ratio conuertentia huius est, quia proprium emanat à rei essentia, nec habere potest aliam causam. Illa itaque duo sunt quæ proprium constituunt quarto modo, *præfluere ab essentia, & dici ad conuertentiam*.

Quintò tamen hoc non impedit, quin proprium aliud sit separabile à subiecto; frigus v.g. vt octo, est separabile ab aqua, cuius est proprietas; & hoc vocatur proprium physicum: aliud est omnino inseparabile, vocaturque proprium metaphysicum, quod realiter non distinguitur ab essentia, sed conceptu tantum, vt *risibile*. Non obstat, inquam, quia proprium illud physicum, licet secundum entitatem separatur ab essentia, non separatur tamen secundum debitum, id est etiamsi tali entitate proprii priuari essentia possit; seruat tamen semper illius debitum, aqua v.g. licet esse possit sine summo frigore, semper tamen illud exigit, & illud in se producit, modò non impediatur.

Dico secundò. *Accidens verbale, siue logicum*,

A rectè definiti, *Quod potest adesse, & abesse à subiecto sine illius corruptione*; quod intelligi non debet realiter & physicè, sed intentionaliter & logicè. Vel etiam definitur, *Id quod de pluribus prædicatur in quale contingenter*. Quæ posterior definitio ex iis, quæ dixi de proprio, clara est, & nullà eget explanatione.

Prior autem definitio Porphyrij obscurior est, eo quod accidentia quædam separabilia non sint à subiecto, quin corrumpatur subiectum, vt patebit statim. Explicantur itaque omnia, quæ in conclusionem posita sunt.

Primò dixi, *Accidens verbale, ac logicum* hic definiti, & esse tertium prædicabile; accidens enim dupliciter sumitur. Primò pro eo quod opponitur substantia, seu pro eo quod inhæret subiecto; vt albedo accidens est hominis, diciturque accidens nominale, siue physicum. Secundò sumitur pro eo, quod contingenter afficit, & denominat subiectum, & de illo contingenter prædicatur, siue sit substantia, siue sit accidens; vt vestis accidens est hominis, de quo prædicatur contingenter. Illud vocatur accidens verbale, siue logicum, quod solum est tertium prædicabile.

Secundò dixi, accidens illud posse *adesse vel abesse à subiecto sine illius subiecti corruptione*; quod negabam posse intelligi de separatione physica & reali, quia multa sunt accidentia metaphysica, quæ separari non possunt à subiecto, cum ab eo non distinguantur. Morbus lethalis, mors, combustio, adesse non possunt subiecto sine corruptione subiecti; & tamen accidentia sunt. Existencia etiam accidentalis est creaturæ, cuius separatio realis, corruptio est subiecti.

Tertiò igitur intelligenda est separabilitas accidentis sine corruptione subiecti logicè, ac per conceptum; ita scilicet, vt cogitari possit ab intellectu subiectum cum tali accidente, vel sine illo, aut etiam negari, quin dicatur aliquid repugnans essentia subiecti; sic enim negari & affirmari potest existencia de homine, quin dicatur aliquid repugnans essentia hominis. Idem dico de morte, combustionem, morbo, quibus existencia hominis destruitur non destructa eius essentia. Quorum omnium ratio est, quia, vt dixi, accidens non conuenit subiecto ratione essentia à qua non fluit, sed ratione existentia. Et hæcenus satis sit de quinque prædicabilibus.

QVÆSTIO III.

De Prædicamentis.

Categorias decem, quibus mirabiliter totam gentium latitudinem complexus est Aristoteles, & singula suis veluti loculis assignauit, sola sibi sine dubio vindicat Metaphysica, cuius munus est entis vniuersalissimam rationem, & diuisiones exponere. Vnde tota hæc disputatio de prædicamentis tradita est in parte illa Metaphysicæ, vbi explicantur diuisiones entis, quarum sine dubio, præstantissima & scitu dignissima ista est. Superest ergo nunc solum vt breuiter ea dicam, quæ habet Philosophus de antepædicamentis, & postprædicamentis: prædicamentorum verò solæ definitiones hæc locum habent.

SECTIO

SECTIO I.

De Antepredicamentis.

Eorum significatio.

Sic appellantur à Philosopho, *voces quadam, & regula conducentes ad notitiam predicamentorum*; easque voces triplici complexus est capite idem Philosophus. In primo explicat nomen vniuocum, æquiuocum, & denominatiuum. In secundo complexum & incomplexum, & diuisionem eorum quæ dicuntur. In tercio regulas de prædicatis essentialibus. Quæ omnia cum vniuo velut oblatu designauero, addam de analogiâ ea quæ indicasse magis videtur Philosophus, quàm exposuisse.

S. I.

Æquiuoca, vniuoca, paronyma, diuisiones, & regula prædicamentorum essentialium.

Definitio-
nes æqui-
uoci &
vniuoci.

Dico primò. *Æquiuoca rectè definiuntur, Quorum nomen est commune, & ratio substantia per nomen significata omnino diuersa. Vniuoca, Quorum nomen est idem, & ratio substantia per nomen significata est omnino eadem.*

Commune
nomen.

Primò enim conueniunt inuicem æquiuoca, & vniuoca, quòd vocis sonum eundem habeant, per quem significantur; siue illud nomen sit, siue verbum; lego enim æquiuocum est ad legere, & legare; cum nomen sumi possit formaliter, vel materialiter: materialiter pro solo vocis sono, formaliter pro ipsa etiam significatione. *Æquiuocum ab vniuoco differt, quòd vniuoca commune habeant nomen materialiter & formaliter, æquiuoca materialiter tantum commune illud habeant, ut patet in nomine hominis, quod conuenit homini vero, & homini picto.*

Ratio sub-
stantia.

Secundò, ratio substantiæ significata in vniuocis per nomen eadem omnino est, in æquiuocis omnino diuersa: ubi per *rationem substantia* significatur rei definitio, & essentia, quia scilicet licet tum in vniuocis, tum in æquiuocis idem sit nomen, definitiones tamen, & essentia rerum diuersæ sunt: diuersæ in æquiuocis, eadem verò in vniuocis. Eadem, inquam, non quidem vnitæ reali, sed vnitæ rationis & præcisionis, eo modo quo vniuersale vnum est à parte rei vnitæ solius similitudinis, vnitæ verò indiuisiōis per solum intellectum.

Obiectio.

Tertiò, ratio substantiæ in vniuocis eadem est secundum nomen illud significata, non autem alia quælibet ratio substantiæ, etiam rei illius propria: nam v.g. *homo*, & *equus*, in ratione significata per nomen *animal*, sunt vniuoca, licet non habeant communem essentiam significatam per aliud nomen, v.g. *equi & hominis*.

Dices. Illa sunt vniuoca, quorum nomen est idem, & ratio significata per nomen est eadem: sed æquiuoca idem habent nomen, & rationem eo nomine significatam omnino eadem; omnia enim dicuntur æquiuoca, & participant rationem æquiuocationis: ergo æquiuoca sunt vniuoca, quod videtur inconueniens.

Resp. non esse inconueniens, imò esse certum, quod æquiuoca ut formaliter sumpta, idest secundum nomen æquiuoci, sunt vniuoca; naturaliter autem sumpta, idest secundum aliud nomen, non sunt vniuoca: verbi gratia canis coelestis, terrestis, & marinus non sunt vniuoca in nomine canis.

A Poterat hic addi, quænam sit vera radix vniuocationis; vtrum videlicet tunc solum ratio aliqua dici possit vniuoca, quando ita præcindi potest ab inferioribus, ut nec illa includat formaliter in conceptu suo, nec in illorum etiam præciso conceptu includatur: sed hoc dicitur sequenti §. ubi explicabitur propria ratio analogiæ.

Dico secundò, rectè denominatiua, seu paronyma definiuntur, *Quæcunque ab aliquo differentia casu, secundum nomen appellationem habent*; idest ea, quæ trahunt ab alio nomen, & à quo solâ terminatione differunt, ut iustus denominatiuum est nomen à iustitia, quæ vocatur forma denominans; incipit enim eodem modo, & diuerso modo definit; homo autem est subiectum denominatum, quia ille est quem iustitia inherens denominat iustum. Nomen ergo denominatiuum, & forma denominans conueniunt in re significata; nam iustitia & iustus formaliter eandem significat virtutem iustitiæ: differunt in modo significandi, cum vnum sit abstractum, alterum concretum; ideoque denominatiuum significat semper duo, subiectum scilicet sustentans, & formam adiacentem, cum forma denominans non significet subiectum. Latius igitur patet concretum, quàm denominatiuum; concretum enim vocatur etiam substantiuum, in quo nullum significatur propriè dictum subiectum, cum adæquatè significet substantiam: denominatiua verò sunt concreta solum adiectiua, in quibus forma significatur adiacens subiecto. Connotatiua quoque differunt à denominatiuis; illa enim deriuatum non habent nomen ab alio, quale habent connotatiua.

B Quæres, vtrum in nomine denominatiuo, quod significat formam & subiectum, primariò significetur subiectum, an verò forma.

Resp. formam per se loquendo primariò semper significari; subiectum autem secundariò tantum: quia illud primariò significatur, quod solum significatur distinctè ac formaliter: semper per se loquendo in denominatiuis distinctè ac formaliter significatur sola forma, subiectum verò confusè tantum, & materialiter: ergo per se loquendo forma primariò significatur, subiectum autem secundariò, tamen subiectum significetur semper in recto, forma in obliquo; iustus enim est subiectum habens iustitiam. Per accidens tamen fieri potest, ut subiectum significetur primariò in enunciatione, quoties videlicet in ea nomen denominatiuum est subiectum, ut si dicas, *Musculus ædificat*; cum denominatiuum tunc materialiter duntaxat significet: falsum est enim, quod musculus formaliter ut musculus ædificet.

Dico tertiò. Diuisio eorum, quæ dicuntur, sit commodè in quatuor membra significantia substantias quasdam esse vniuersales, quasdam singulares; accidentia quædam esse vniuersalia, quædam singulæ. *Aliqua*, inquit Philosophus, *dicuntur de subiecto, & in subiecto non sunt; alia nec sunt in subiecto, nec dicuntur de subiecto; alia dicuntur de subiecto, & sunt in subiecto; alia denique sunt in subiecto, & de subiecto non dicuntur.* Vbi obserua, quod nomen subiecti iunctum verbo, *sunt*, significat subiectum inhesionis; iunctum autem verbo, *dicuntur*, significat inferiora. Alia ergo dicuntur de subiecto, idest de inferioribus; & non sunt in subiecto vllò inhesionis: huiusmodi sunt substantiæ vniuersales. Alia non dicuntur de subiecto, quia non habent vllam inferiora; & non sunt in subiecto, quia non inhaerent, cum sint substantiæ singulares. Alia dicuntur de subiecto, quia habent inferiora,

Denominatiua quid sunt, & quid exigant.

Quid primariò significant.

Diuisio eorum, quæ dicuntur.

Disp. II. Quæst. III. Sect. I. de Ante prædic. 37

inferiora; & sunt in subiecto, quia sunt in subiecto inhaesionis: talia sunt accidentia vniuersalia. Denique alia non dicuntur de subiecto, quia non habent inferiora, & sunt in subiecto inhaesionis, accidentia videlicet singularia.

Regulæ duæ de prædicatis essentialibus. Dico quartò, Regulæ de prædicatis essentialibus duæ assignantur. Prima est, *Quidquid prædicatur essentialiter de prædicato alicuius propositionis, prædicatur etiam de illius subiecto*; v. g. quia prædicatur essentialiter animal de homine, quidquid etiam essentialiter prædicatur de animali, prædicatur etiam essentialiter de homine; quæ verò accidentaliter solum dicuntur de animali, quales sunt differentie diuina animalis, non prædicantur de homine.

Altera regulæ est: *Generum diuersorum, & non subalterna positorum diuersa sunt specie differentie; generum vero subalternatim positorum esse possunt eadem specie differentie*. Sensus regulæ prioris est, quod generum positorum in diuersis prædicamentis (hæc enim non sunt subalternatim posita) differentie non esse possint eadem, modò sint vniuocæ; si non fuerint vniuocæ, esse possunt eadem; vt quia homo, & scientia sunt in diuersis categoriis, propterea nulla differentia vniuoca conuenire potest homini, quæ conueniat scientiæ; corporeum verò & incorporeum cum analogica sint, conueniunt substantiæ, & accidenti. Sensus alterius regulæ est, generum, quæ in eadem sunt categoria, tamen vnum alteri non subiiciatur, possunt tamen eadem esse differentie constitutivæ, modò non sint vltimæ, neque diuina: animalis v. g. & viuientis eadem est differentia, nempe animatum; quod tamen vltima non est differentia animalis, quia scilicet quæcunque superiori alicui conueniunt, inferioribus etiam eius omnibus necessariò conueniunt, esse v. g. sensitiuum, quia conuenit essentialiter animali, conuenit etiam equo & homini; differentie tamen diuinae generis, vt dixi, cum sint inter se oppositæ, non conueniunt inferioribus. Valentque duæ illæ regulæ potissimum ad ordinanda prædicamenta, tum quoad lineam directam, quæ vocatur profunditas prædicamenti; tum quoad lineam lateralem, quæ vocatur latitudo.

S. II.

Quid sit, an sit, quotuplex sit analogum.

Definitio analogi. Dico primò, analogia rectè definiri ea, quorum nomen est commune, & secundum idem nomen ratio substantiæ partim eadem, partem diuersa. Nomen analogiæ. Ratio est, quia nomen analogi deriuatur ab analogia, quæ significat similitudinem cum aliqua dissimilitudine, id est proportionem; vocatur nimirum proportio, non qualibet similitudo, sed illa duntaxat, quæ iuncta est dissimilitudini. Si enim inter aliqua duo sit omnimoda similitudo, non dicuntur illa proportionem habere: duo v. g. non dicuntur habere proportionem ad duo, cum omnimodam habeant similitudinem. Si verò sit inter duo similitudinis aliquid, & aliquid dissimilitudinis, erit inter illa duo vera proportio, seu analogia, v. g. duo ad quatuor habent proportionem eo, quod quatuor habeant bis duo. Ergo parer analogum illud vocari, quod participat idem nomen & rationem substantiæ, partim similem, partim dissimilem. Verum difficultas est, quænam sit vera radix propriæ analogiæ, id est, quænam sit ratio, ex qua dignosci possit aliquid habere rationem omninò eandem significatam per idem nomen, & esse vniuocum; vel habere illam partim eandem, partim diuersam, & esse analogum.

Radix analogiæ. Dico secundò, Veram & propriam radicem analogiæ esse præcisionem imperfectam rationis ali-

R. P. de Rhodæ curs. Philosoph.

A cuius communis ab inferioribus, ad eò vt toties ratio aliqua vniuoca sit, quoties ita præscinditur à differentis suorum inferiorum, vt in suo conceptu nec illas includat, nec in illis includatur: animal v. g. vniuocum est ad rationale & irrationale, quia perfectè ab illis præscinditur, ad eò vt in conceptu præciso animalis illa non includantur, neque animal includatur in conceptu præciso rationalis, & irrationalis. Toties autem ratio aliqua sit partim eadem, partim diuersa, siue analogæ, quoties imperfectè solum præscinditur à differentis suorum inferiorum: v. g. ens est analogum ad substantiam, & accidens, quia ita præscinditur ab illorum differentis perfectitate ac inhaerentia, vt neutram quidem includat in præciso suo conceptu, sed perfectas tamen & inhaerentia includant in suo formali rationem entis, & ab ea non possint præscindi.

B Ratio est, quia tunc communis aliqua ratio est analogæ, quando est partim similis, partim dissimilis: sed quoties illa ratio ita præscinditur à differentis, vt differentia ab ea non possint præscindi, est partim similis, & partim dissimilis; nam est similis in statu abstractionis, & dissimilis in statu contractionis: ergo tunc illa ratio est analogæ. Quæ verò in contrarium possunt opponi, soluantur in Metaphysica, cum ago de analogia entis.

Dico tertio, admittenda omninò esse vera & propria analogæ, distincta ab æquiuocis & vniuocis. Ita communis asserunt Doctores cum S. Thomæ, negant verò non pauci, nec ignobiles Philosophi. Contra quos tamen

C Ratio est, quia multa sunt quorum idem est nomen, & ratio substantiæ nec omninò similis, nec omninò dissimilis: ergo dantur analogæ. Antecedens probatur. Substantia & accidens commune habent nomen entis, & rationem entis non habent omnino diuersam, nec omnino eandem. Præterea pater, cor, fons, & punctum, significata per nomen principij, nec sunt omninò eadem, nec omninò diuersa. Eadem sunt, quia verè sunt principia; diuersa sunt, quia diuerso modo principiant; cor enim non eodem modo principiat vitam, quod punctum principiat lineam, & fons principiat fluium. Ratio à priori est, quia fieri potuit, vt pluræ secundum rationes diuersas haberent aliquam habitudinem, quæ non sufficeret ad vniuocationem, & tamen non constitueret æquiuocationem.

Obicitur primò, Ratio communis analogæ non est vna, sed multiplex: ergo pertinet partim ad vniuocæ, partim ad æquiuocæ. Probatur antecedens. Implicat vt aliquid sit simile alteri, & dissimile secundum rationem omninò eandem; alioqui affirmaretur de eodem secundum idem, est, & non est: per rationem analogam inferiora sunt similia, & dissimilia: ergo ratio analogæ non est vna, sed multiplex. Deinde implicat vt aliquid secundum id quo est simile, sit dissimile: ergo ratio analogæ est multiplex.

E Resp. rationem communem analogam esse vnam analogicè, non esse vnam vniuocè. Distinguitur ergo hæc maior. Implicat vt aliquid sit alteri simile, & dissimile secundum eandem rationem vniuocè vnam, concedo; analogicè vnam, nego. Quod verò addi potest, de eodem secundum idem affirmari, est, & non est; secundum idem non potest affirmari, omnino est, & omnino non est, concedo; non potest affirmari, partim est, & partim non est, nego. Similiter altera illa maior debet distingui. Implicat vt aliquid simile sit alteri vniuocè, secundum id quo est dissimile, concedo; vt sit simile analogicè, nego.

Instantis. Vel analogica illa ratio est diuisibilis, vel est indiuisibilis. Si indiuisibilis: ergo secundum id quo aliquid est simile alteri, est dissimile

D secundum

secundum idem. Si est diuisibilis: ergo partim est A
vniuoca, partim æquiouoca.

Resp. rationem quamlibet analogam esse imper-
fectè diuisibilem, & imperfectè indiuisibilem, quia
non potest præcindi: unde non est absurdum di-
cere, quod secundum idem, analogum aliquid si-
mile sit, & dissimile.

Secunda
obiectio.

Obicitur secundò. Inter omnino idem, & non
omnino idem dari non potest medium, cum illa sint
contradictoria, quæ nullum admittere possunt me-
dium: vniuoca sunt omnino idem, æquiouoca sunt
non omnino idem, seu quod idem est, omnino non
idem: ergo inter vniuoca, & æquiouoca nullum est
medium analogum.

Resp. concedendo quod inter contradictoria ni-
hil est medium, modò sint verè contradictoria, qua-
lia non sunt vniuoca & æquiouoca, quæ contrariè
magis opponuntur, sicut album & nigrum; non au-
tem contradictoriè, sicut album & non album. Ita-
que illud, non omnino idem, sumi potest vel positiuè,
ita ut significet omnino diuersum, vel negatiuè, ita ut
neget omnino idè. Inter omnino idem, & non om-
nino idem negatiuè nõ datur mediũ: inter omnino
idem, & non omnino idem sumptum positiuè datur
mediũ: sicut inter albũ, & nõ album positiuè sum-
ptum datur medium, videlicet nigrum; inter albũ, &
non album sumptum negatiuè nihil est medium.

Tertia ob-
iectio.

Obicitur tertio, si sumatur nomen *sani*, quod
communiter analogum esse dicitur ad hominem,
medicinam & pomum, probo illud esse reuerè æqui-
uocum: ergo illa quæ dicuntur analogæ purè sunt
æquiouoca. Illa sunt æquiouoca, quorum nomen est
commune, definitio nomini respondens est diuersa:
huiusmodi est nomen *sani* ad illa tria; si enim de-
finiatur sanum prout conuenit homini, dicitur esse
illud quod habet sanitatem; si prout conuenit me-
dicinæ, definiatur, quod facit sanitatem. In risu
etiam idem patet, qui dicitur analogicè homini, &
prato. Nam prout conuenit homini, definiatur mo-
tus diaphragmatis; prout conuenit prato, defini-
tur effectuum lætitiæ.

Resp. illud esse discrimen inter analogæ & æqui-
uocæ, quod analogæ semper participant rationem
communem significatam nomine analogo, licet
diuerso modo illam participant; æquiouocæ nullo
modo participant formam nomine communis sig-
nificatam, v.g. homo & medicina verè participant
sanitatem significatam nomine *sani*, sed non eodem
modo illam participant: homo autem pictus non
participat vllò modo rationem significatam nomine
hominis. Unde ad argumentum distingo minorem:
sed definitio *sani*, quæ conuenit pomo, homini, me-
dicinæ, diuersa est à definitione, quæ conuenit ho-
mimi, est diuersa secundum formam sanitatis parti-
cipatam, nego; est diuersa secundum modum parti-
cipandi, concedo. Ad exemplum de risu eadem ratio
est, forma enim risus eadem significatur in homine,
& prato, sed non eodem modo participata.

Dux species
analogo-
rum.

Dico quartò, duas esse species analogorũ; alia sunt
analogæ attributionis, alia sunt analogæ proportionali-
tatis. Analogæ attributionis, vel ut appellant alij,
proportionis, illa sunt, quorum idem est nomen, ratio
autem substantia eadem, cum ordine eandè dependentia
ad vnum. Analogæ proportionalitatis sunt ea, quorum
nomen est idem, & ratio substantia diuersa secundum
se, sed cum comparatione eorum inter se. Ita ex Arist.
colligunt Philosophi cum S. Thoma.

Proportio
& propor-
tionalitas.

Obserua hæc nomina, *proportio*, & *proportionali-
tas*, desumpta esse ab Arithmeticis, nam propriè sig-
nificant similitudines numerorum inter se, commu-
niter autem, ut dixi, significant similitudinem quan-
dam cum dissimilitudine, quæ duplex esse potest: alia

est similitudo rerum, alia est similitudo proportionũ.
Proportio rerum est cum res ipsæ sunt similes inter
se, ut duo & quatuor proportionem habent rerum,
quam vocant duplam. Proportio similitudinum est
cum res inter se non sunt similes, sed habent simili-
tudines similes; nam sicut duo ad quatuor habent
proportionem duplam, ita sex ad duodecim; duo enim
& quatuor non sunt similia senario & duodenar-
io, sed tamen similes habent similitudines. Et hæc
proportio similitudinum seu proportionum voca-
tur *proportionalitas*. Hinc fit ut quælibet proportio-
nalitas exigat quatuor habere terminos, quia est
proportio duarum proportionum; quælibet autem
proportio duos habet terminos: ergo quælibet pro-
portionalitas habet quatuor terminos. His positis.

Primò dixi, duas esse species analogiæ, quia cum

analogia significet proportionem, tot sunt species

analogiæ, quot sunt species proportionum: duæ au-
tem, ut dixi, sunt species proportionum: ergo duæ
sunt species analogiæ. Alia est similitudo inter res
aliquo modo dissimiles, & vocatur analogia attri-
butionis, siue proportionis, quia est simplex propor-
tio: alia est proportio inter ipsas similitudines, quæ
vocatur analogia proportionalitatis.

Secundò dixi, analogæ attributionis, quæ nimirum

similitudinem habent in rebus ipsis, definiri ea,

quorum idem est nomen, & ratio substantiæ eadem se-
cundum se; sed cum ordine dependentia ad vnum, id-
est, quando ratio communis conuenit pluribus ead-
em in se ipsa, sed diuersa ratione dependentiæ ad
vnum: v.g. eas est analogum attributionis ad Deum
& creaturas, ad substantiam & accedens, quia ratio
entis eadem conuenit Deo & creaturis, sed creaturis
dependentè ad Deo: conuenit substantiæ & acci-
denti, sed accidenti dependentè ad substantiam. Eadem
est ratio nominis *sanum*, quod conuenit medicinæ,
colori & cibo per ordinem ad hominem, cuius de-
monstrant vel efficiunt sanitatē. Illud ergo primum
ad quod reliqua dicunt ordinem, est principale ana-
logatum, alia dicuntur analogata secundaria. Quod
illa vera sint analogæ, hinc patet, quia sunt similia
in eadem ratione secundum se sumpta, dissimilia in
ratione dependentiæ, quæ præcindi non potest à
secundariis analogatis, alioqui essent vniuocæ.

Tertio dixi, analogæ proportionalitatis, siue quæ

habent similitudinem similitudinum, illa esse, quo-
rum idem est nomen, & ratio substantiæ diuersa se-
cundum comparationem eorum inter se. Id est quando ali-
quod nomen dicitur de pluribus secundum diuersas
rationes, sed propter comparationem aliquam inter
ipsas; tunc enim ratio illa diuersa est in ipsis secun-
dum se, sed eadem, quia illa inter se comparatur
eodem modo: v. g. nomen *principij* analogum est
proportionalitatis ad patrem respectu filij, ad fon-
tem respectu riuulorum, ad cor respectu vitæ, ad pũ-
ctum respectu lineæ, ad fundamentum respectu do-
mus. Consistit autem analogia hæc in huiusmodi
comparatione: sicut se habet pater ad filiũ, ita quo-
dammodo se habet punctum ad lineam, fons ad riuũ,
&c. idèd analogia hæc vocatur *proportionalitas*, quia
est proportio duarum proportionum, similitudo
scilicet proportionis quam habet pater ad filium,
cum proportionem quam habet fons ad riuum, &c.

Quod autem hæc vera sit analogia, hinc patet,

quia rationem habet illa diuersam secundum se, sed
eandem comparatiuè, quia scilicet eodè modo inter
se comparatur. Differunt ab analogis attributionis,
quod omnia in analogis attributionis dicant ordi-
nem ad vnum principale analogatum; in analogis
verò proportionalitatis ordo ille non reperitur, sed
similitudo tantum secundum comparationem; quia
cum omne analogum dicatur quidem de pluribus
secundum

Analogæ at-
tributionis.

Analogæ
proportio-
nalitatis.

Vera illis
conuenit
analogia.

secundum rationes diuersas, & secundum aliquam habitudinem; analoga tamen attributionis dicuntur secundum habitudinem, qua vnum pendet ab alio, & ad illud ordinatur: analoga verò proportionalitatis dicuntur secundum habitudinem, qua vnu comparatur, & quodammodo assimilatur alteri. Siue analogū attributionis est, quod de vno dicitur propter se, de aliis verò dicitur, quia sunt aliquid illius. Sanum v.g. dicitur de medicina, eo quod medicina causet hominis sanitatem; de colore, quia est illius signum. Analoga verò proportionalitatis non dicuntur eo, quod vnum sit aliquid alterius, sed eo quod sit sicut est aliud. Punctum v.g. dicitur principium, non quia est aliquid patris, sed quia est aliquid ad lineam, sicut pater est ad filium; vnde attributio sit vnus termini ad alium; proportionalitas autem est inter proportionem vnus ad vnum, & proportionem alterius alterum.

Quartò denique, quia ratio illa communis esse potest intrinseca omnibus analogatis, vel vni duntaxat intrinseca; idèd analoga dicuntur alia esse attributionis intrinsece, vt ens respectu substantiæ, & accidentis; vel attributionis extrinsece, vt sanum, quia sanitas intrinseca est homini, medicinæ verò extrinseca. Similiter quædam sunt analoga proportionalitatis intrinsece, vt risus homini est intrinsecus, prout metaphoricus.

SECTIO II.

Summarium de prædicamentis, tum in genere, tum in specie.

Quæ fusè ac plenè in Metaphysica, breuiter hic, & in Epitome colligo, ne manca videatur Dialectica sine categoriis, quarum sola definitio, & diuisio vtilis esse potest directioni primæ operationis mentis.

S. I.

Categoria in genere.

Dico primò. Categoria est *series eorum, qua sub aliquo supremo genere collocantur*: v.g. substantia est categoria, quatenus sub ea ponuntur, corpus, viuens, animal, homo. Summum autem genus significat illud, quod supra se nihil habet vniucum.

Dico secundò. Id quod ponitur in recta linea categoriæ, debet necessariò esse, primò ens reale, secundò ens per se, vnius nimirum essentia, idèd non compositum ex pluribus entibus completis, nec ex rebus diuersorum prædicamentorum; tertio completum, idèd non ordinatum ad compositionem vilius entis per se, vel certè de eo prædicatur in quid, idèd differentia non ponuntur in prædicamento; quia prædicantur in quale quid: quartò vt sit finitum essentialiter, quam ob causam Deus non est in categoria, quia ens essentialiter infinitum non potest habere differentiam extra genus: ergo non potest esse in prædicamento. Probo antecedens, quia in ente infinito essentialiter, vel genus, & differentia essentialiter sunt infinita, & sic necessariò se includunt inuicem; vel non sunt infinita, & sic non componunt ens infinitum, cum ex duobus finitis non fiat nisi finitum. Secundò ens prædicamentale debet esse vniucum, & concretum.

Dico tertio. Decem sunt categoriæ.

Ratio est, quia tot sunt modi vniucoci prædicandi de prima substantia; vel enim queritur, *quid est*; & sic est categoria *substantia*: vel queritur, *quanta est*, vbi vides categoriam *quantitatis*: vel *qualis*; & est *qualitas*: vel *ad quid referatur*; & est *relatio*: quid *agat*, est *actio*: quid *recipiat*, est *passio*: quem *occupet*. R. P. de Rhodens curs. Philosoph.

A *locum*, est *vbi*: quantum *duret*, est *quando*: quem *statum* habeat in loco, est *situs*: quomodo *vestia* sit, vbi apparet prædicamentum *habere*. Non. sunt ergo tot prædicabilia, quot prædicamenta, quia numerus prædicabilium sumitur ex modis prædicandi de inferioribus, quos dixi esse tantum quinque; numerus categoriarum petitur ex modis prædicandi de prima substantia, qui sunt decem.

B Obiicitur primò, pauciora videri esse prædicamenta, quam decem; nam accidens completum non minùs constituere potest vnum prædicamentum, quam substantia completa, si non minùs præscindatur à differentiis contrahentibus, quam præscinditur substantia: sed accidens completum non minùs præscinditur, quam substantia: ergo sicut substantia est vnum prædicamentum, sic & accidens. Probat minor; nam idèd substantia completa præscinditur à differentiis incompletis, quia ens completum contineri non potest in ente incompleto, quales sunt differentia substantia: sed differentia ipsius accidentis incompleta sunt: ergo accidens non minùs præscindi potest perfectè à differentiis, quam substantia.

C Resp. accidens completum non constituere vnicam categoriam, cum tamen illam constituat substantia completa. Ratio disparitatis est, quia substantia completa est vniucoca, cum præscindatur à differentiis substantialibus, quæ cum incompleta sint in ratione communi substantia, non possunt continere substantiam completam. Accidens autem completum vniucocum non est, quia includitur necessariò in differentiis contrahentibus, quæ licet incompleta sint in ratione talis accidentis, completa tamen sunt in ratione communi accidentis, quæ adèd imperfecta est, vt descendere non possit ad inferiora quin descendat tota; sicut ens etiam completum vnam non constituit categoriam, eo quod inferiora entis, quantumvis incompleta sint in ratione talis entis, completa tamen semper sunt in ratione communi entis; atque adèd communis illa ratio entis completi includitur semper in omnibus differentiis. Patet ergo discrimen accidentis completi, & substantia completa, quod imperfectissima sit communis ratio accidentis completi, quæ propterea integra semper descendat ad quælibet inferiora accidentalitè; ratio autè substantia completa perfectior sit, possitque nõ integra descendere ad inferiora. Neque dici potest, duas tantum esse posse categorias accidentium, spirituale videlicet, & corporeum; vel etiam absolutum, & respectiuum. Nego enim illa vniucocè conuenire, cum ad diuersa pertineant genera.

D Obiicitur secundò, plura posse assignari prædicamenta quam decem; quia plures alia possunt excogitari denominationes extrinsece, v.g. esse armatum, esse amatum, esse liberum, esse causidicum, habere uxorem, esse Doctorem.

E Resp. nullam aliam excogitari posse denominationem extrinsecam, quæ rationem habeat formæ physica completa, afficientis primam substantiam: homo v. g. non consideratur vt forma armorum, vestis, loci, amoris, &c. Habere uxorem, esse Regem, esse bonum, esse causidicum, esse Doctorem, formæ sunt tantum morales; agitur autè hic de solis formis physicis. Esse liberum pertinet ad categoriam qualitatis, est enim habere potentiam indifferentem.

S. II.

Substantia, Quantitas, Qualitas.

Dico primò. Substantia est ens per se subsistens, idèd saltem aptitudinaliter; idèd, ens quod existit non esse in alio vel tanquam in subiecto, vel tanquam

Prima obiectio.

Secunda obiectio.

Definitio substantia.

Quantum

Altera subdiuisio analogorum.

Definitio categoriæ.

Summi generis definitio. Conditio- nes entis categorici.

Numerus categoriarum.